

Jacek Wysocki

Sprawozdanie z badań powierzchniowych na terenie powiatu łukowskiego w roku 2014

W trakcie badań powierzchniowych przebadano wiosną i jesienią 2014 roku 10 obszarów AZP, które były wcześniej badane w różnych latach i przez różnych wykonawców. Wyniki badań wcześniejszych były bardzo zróżnicowane mimo podobnych warunków fizjograficznych, dlatego też postanowiono zweryfikować te różnice.

Przebadano następujące obszary:

- w rejonie Stoczka Łukowskiego (górny Świder i górna Wilga): 62-75, 62-76, 63-75, 63-76, 64-75, 65-75;
- w rejonie Łukowa (górna Krzna, Północna i Południowa): 61-80, 62-79, 62-80, 63-80

Przeprowadzono penetrację terenu w okresie wiosennym i jesiennym. W jej wyniku odkryto i zewidencjonowano 199 nowych miejsc z występującymi na powierzchni artefaktami (stanowiska archeologiczne), a na 98 dokonano weryfikacji pozytywnej wyników wcześniejszych badań.

Większość zarejestrowanych znalezisk jest datowana na okres nowożytny, chociaż występują także znaleziska późnośredniowieczne, stosunkowo nieliczne, co jest zgodnie ze specyfiką zasiedlania tych terenów w okresie historycznym.

Spośród znalezisk prahistorycznych zanotowano zabytki praktycznie ze wszystkich okresów chronologicznych, od schyłkowego paleolitu, poprzez neolit, epokę brązu, wczesną epokę żelaza, okres wpływów rzymskich, aż po wczesne średniowiecze. Znaleziska te są niezbyt liczne i skupiają się raczej w dolinach rzek, na ich zboczach. Świadczyć to może zarówno o niezbyt intensywnej penetracji tego terenu przez społeczności ludzkie w starożytności, ale także może wskazywać na stosunkowo nieduży stopień zniszczenia poszczególnych stanowisk (stąd niezbyt liczne przedmioty na powierzchni). Rozstrzygnięcie tego dylematu może nastąpić tylko w wyniku weryfikacji sondażowymi badaniami wykopaliskowymi poszczególnych stanowisk.

Osadnictwo pradziejowe, z wszystkich okresów jest silnie związane ze środowiskiem wodnym, to jest dolinami cieków wodnych, jak i płytkimi zbiornikami wodnymi (obecnie najczęściej mokradłami lub już suchymi obniżeniami). Występują tu najczęściej także piaszczyste gleby. W takich warunkach lokalizowane były obiekty osadnicze aż do wczesnego średniowiecza włącznie. Dlatego też, na obszarach przez które płyną ciekami wodne

znajduje się licznie ślady tego osadnictwa. W okresie późnego średniowiecza i czasach nowożytnych, tereny te były również zasiedlone, ale wówczas nastąpiło pewne uniezależnienie osadnictwa od wód powierzchniowych i wchodzi ono na tereny wysoczyznowe, bezwodne, co możemy obserwować w okolicach Łukowa, który położony jest w pobliżu wododziału, a jednak w tym rejonie ślady osadnictwa średniowiecznego i nowożytnego są najbardziej intensywne.

W wyniku przeprowadzonych prac terenowych okazało się, że w dużym stopniu na obraz odkrywanego osadnictwa wpływa pokrycie terenu, oraz sposób zagospodarowania i użytkowania poszczególnych terenów poddawanych badaniom. Podstawowym utrudnieniem w detekcji stanowisk są oczywiście lasy, na terenie których obserwacje archeologiczne są niemal niemożliwe (z wyjątkiem obiektów o własnych formach krajobrazowych). Okazało się jednak, że także na terenach użytkowanych rolniczo niekiedy obserwacje są niemożliwe i nie tylko nie sposób odkryć nowe stanowiska, ale nawet nie ma możliwości weryfikacji wcześniej zlokalizowanych obiektów. Z taką sytuacją mieliśmy do czynienia w obrębie obszaru 62-75 i częściowo 62-76, gdzie w dolinach rzecznych urządzono trwałe użytki zielone (łąki lub pastwiska) uniemożliwiające powierzchniowe obserwacje archeologiczne. Stąd na terenie Stoczka Łukowskiego nie zdołano zweryfikować żadnego obiektu, mimo, że wcześniej były tu odkrywane interesujące znaleziska pradziejowe. Okazało się także, że część gruntów rolnych na glebach piaszczystych przestała być użytkowana rolniczo (prawdopodobnie z powodu małej opłacalności) i pozostaje nieużytkami lub jest zalesiana, co także utrudniło, lub uniemożliwiło obserwacje. Należy także zwrócić uwagę na nowe utrudnienia w obserwacjach związane ze zmianą uprawianych roślin. Ostatnio coraz większe arealy są przeznaczane pod uprawę kukurydzy. Uprawa ta czyni tereny niedostępnymi do obserwacji archeologicznych zarówno powierzchniowych (w okresie jesiennym, a niekiedy także wiosennym) jak i aerofotograficznych. Ponadto w badanym rejonie dość często występują uprawy sadownicze, zarówno drzew owocowych jak i krzewów, co także czyni te tereny niedostępnymi do obserwacji (ogrodzenia stałe, warunki produkcji).